

- felsőoktatás, oktatás a világban
- teljes napfogyatkozás, égitestek

Szakkikkek szemléje tudományos publikációkból

A felsőoktatás szerepe a globális tudáshálózatok formálásában

Bulut, A.: The Role of Higher Education Journal in Shaping Global Knowledge Networks
In: Higher Education, online first, 2026.

A tanulmány a Higher Education folyóiratban 1972 és 2025 között megjelent 3895 közlemény tematikus és bibliometriai elemzésével vizsgálja a felsőoktatási kutatások fejlődését. Nyolc fő témát vizsgál: a diákközpontú pedagógiát, a kutatói karriereket, az angol nyelvű oktatás kérdéseit és a technológiával támogatott tanulást. A tudás-generálásban továbbra is az angol nyelvű országok és egyes ázsiai intézmények dominálnak, ezért jelentős regionális különbségek maradtak fenn.

A kormányzat és a felsőoktatás változó kapcsolata – Az intézményi autonómia korlátozása és eszközzé tétele a felsőoktatásban

Teixeira, Pedro Nuno: The Changing Relationship Between Government and Higher Education – The Curtailment and Instrumentalization of Institutional Autonomy in Higher Education. In: European Review. Published online 2026. p. 1–15.

A 20. század vége óta a kormányok fokozatosan piacelvű működésre, versenyre és hatékonyságra ösztönzik az egyetemeket, így a kezdetben önállóságot ígérő intézményi autonómia sok szempontból épp a központi irányítás eszközévé vált. Ennek a folyamatnak az egyik legfontosabb mozgatórugója az egyetemi pénzek elosztása, mivel az új finanszírozási formák alapjaiban írják felül a felsőoktatási intézmények vezetését. A tanulmány az európai felsőoktatás finanszírozási mechanizmusainak változását vizsgálja, bemutatva, hogy ezek miként alakították az intézményi autonómia és az állami befolyás közötti egyensúlyt.

A hallgatói mentális egészség és jóllét mérése a felsőoktatásban: a kutatási megközelítések szisztematikus áttekintése

Chi, Baik – Tracii, Ryan – Lynch-Wells, Siobhan: Assessing student mental health and wellbeing in higher education: A systematic review of measurement approaches. In: Educational Research Review, Volume 52. (2026), Nr. 100823, p. 1–21.

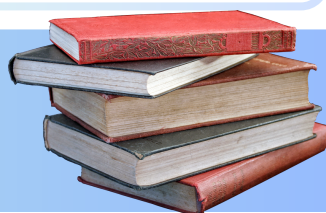
A felsőoktatásban tanulók mentális egészsége globálisan kritikus kérdéssé vált és egyre sürgetőbb megoldást kíván. Azonban a célzott intézkedéseket erősen befolyásolja, hogy nem áll rendelkezésre egységes elméleti és mérési keretrendszer. A tanulmány ismerteti, hogy a felmérések túlnyomórészt a klinikai tünetegyütteseket szűrő eszközökre támaszkodnak, miközben a pozitív jóllétet és a kifejezetten egyetemi környezeti tényezőket ritkán vizsgálják. A szerzők olyan mérést szorgalmaznak, melyek a negatív tünetek mellett a pozitív jóllétet és a specifikus tanulmányi élményeket is értékelik.

A női felsőoktatás-történet feldolgozása az angol és az ír történetírásban

Martin, Jane – Harford, Judith: Degrees of change: The historiography of women's higher education in England and Ireland
In: History of Education Quarterly, Volume 66, Issue 1, February 2026, pp. 119–129.

A tanulmány átfogó képet nyújt a nők oktatásának alakulásáról Angliában és Írországból az 1850 és 2000 közötti másfél évszázadban. A kutatók a legfontosabb állomásokat négy fő dimenzió mentén (oktatáshoz való hozzáférés, tantervi tartalom, intézményi jelenlét, támogató hálózatok) vizsgálták. A cikk konklúziója szerint a nők felsőoktatási integrációja közel sem volt egyenes vonalú vagy töretlen fejlődési folyamat. A haladást rendszeres megtorpanások és hullámvölgyek kísérték, amelyek pontosan tükrözték a társadalom nőkről alkotott, korszakról korszakra változó elképzeléseit.

Szakkönyvajánló: új kiadványok a nemzetközi könyvpiacról

Bailer-Jones, Coryn A. L.: The Physics of Interstellar Travel

Cambridge University Press, 2026. 358 p.

Az idén júniusban megjelent kötet a science-fiction egyik legnagyobb álmát, a csillagközi utazást vizsgálja a mai fizika és mérnöki tudomány szempontjából. Hogyan juthatna el egy személyzet nélküli űreszköz valamely közeli csillaghoz egy emberöltő alatt, és miként küldhetné vissza mérési eredményeit a Földre? A hagyományos és nukleáris rakétáktól, a napvitorlákon és lézervitorlákon át a meghajtás, navigáció és kommunikáció számos egyéb technológiája kapcsán is vizsgálja a fizikai összefüggéseket. Így a korábban lehetetlennek hitt küldetések tartományával egészíti ki az űrhajózási tankönyvek perspektíváját, szigorúan a valós tudomány elvárásaihoz igazodva.

Ashwin, P. et al.: Realising the Educational Potential of Mass Higher Education

Bloomsbury Academic, London, 2026, 208 p.

A kötet a tömeges felsőoktatás kapcsán határozottan cáfolja azt a nézetet, miszerint az egyetem értéke elsősorban a diplomások fizetésével vagy a gyors elhelyezkedéssel mérhető. A szerzők egy hétéves longitudinális kutatás eredményeire támaszkodtak: több mint hétszáz interjút készítettek dél-afrikai, angliai és amerikai kémikus és vegyész-mérnök hallgatókkal, akiknek a tanulmányait végigkövették. Az elemzés szerint a felsőoktatás legfontosabb hozadéka az, hogy a rendszerezett tanulás átalakítja a hallgatók világértelmezését és cselekvési lehetőségeit. E felismerésnek az intézményi és oktatáspolitikai következményei sem elhanyagolandóak.

A könyvtár nyári nyitvatartása

A könyvtár július 24-ig a megszokott nyitvatartás szerint várja olvasóit. Július 27. és augusztus 7. között csökkentett nyitvatartással, hétfőn, kedden és csütörtökön 9 és 17 óra között, szerdán 12 és 17 óra között, pénteken pedig 8 és 16 óra között vagyunk nyitva. Augusztus 8. és 31. között zárva tartunk, szeptember 1-jétől pedig ismét a szokásos rend szerint várjuk látogatóinkat.

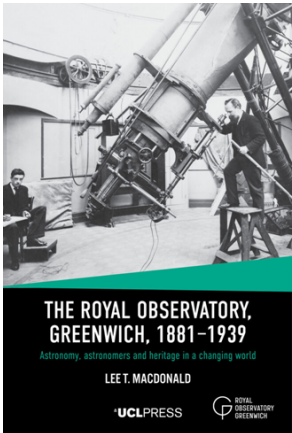

Kiemelt témáink:

- felsőoktatás, oktatás a világban
- teljes napfogyatkozás, égitestek

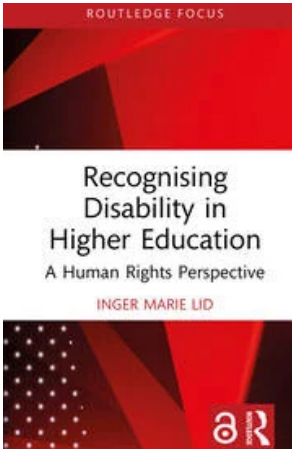

Szakkönyvajánló: új kiadványok a nemzetközi könyvpiacról

Macdonald, L. T.: The Royal Observatory, Greenwich, 1881–1939: Astronomy, Astronomers and Heritage in a Changing World
UCL Press, 2026. 321 p.

A kötet a Greenwichi Királyi Obszervatórium történetének különleges korszakát mutatja be, amikor a csillagászat radikális átalakuláson ment keresztül, lerakva a világegyetem modern kutatásának alapjait. A gazdag levéltári forrásanyagra épülő munka nyomon követi a fotografikus égbolttérképezés, a napfogyatkozások kutatása, valamint a navigációs csillagászat és asztrometria fejlődését. Különösen érdekes annak bemutatása, hogyan alakította át a technológiai robbanás és London növekedése az égbolt megfigyelésének feltételeit, végül magának az obszervatóriumnak a működését is. A könyv egyszerre csillagásztörténeti munka és egy tudományos intézmény átalakulásának érzékletes története.

Lid, Inger Marie: Recognising Disability in Higher Education: A Human Rights Perspective
London: Routledge, 2026. 106 p.

A szakkönyv az ENSZ fogyatékosügyi egyezményére (CRPD) támaszkodva vizsgálja a fogyatékossgal élők esélyegyenlőségét a felsőoktatásban, az oktatást alapvető emberi jogként figyelembe véve. A szerző elemzi az egyetemek intézményi felelősségét, miközben gyakorlati példákon keresztül mutatja be az univerzális tervezésen alapuló és az egyéni szükségletekhez igazodó megoldásokat és lehetőségeket. A könyv kiemelt hangsúlyt fektet az egyetemek szerepvállalására és az inkluzív intézményi stratégiák kialakítására.

Szakkikkek szemléje tudományos publikációkból

A Plútó ragyogó, dinamikus és cseppet sem halott!

Johnson, P. E. – Proudfoot, B.: Pluto: dazzling, dynamic, and so not dead.
In: Nature Communications, Vol. 17. (2026), 4177.

Lehet, hogy a Plútó ma már nem minősül bolygónak, de egy lenyűgözően változatos világ, amely mintát ad annak megértéséhez, milyen aktív folyamatok működhetnek a Naprendszer távoli, jeges égitestjein. A New Horizons űrszonda felvételei, kiegészítve a földi megfigyelésekkel és a számítógépes modellekkel, tevékeny jégvilágot tártak fel. A Sputnik Planitia nitrogénjéggel borított síkságán lassú áramlások és gleccserek formálják a felszínt, miközben a jég párolgása és kifagyása évszakos körforgást hoz létre. A Plútó rendkívül ritka légkörében érdekes időjárási folyamatok is kialakulnak, amelyek más égitestek vizsgálata szempontjából is tanulságosak.

Az érdekelt felek változó szerepe a felsőoktatásban

Liudvika Leišytė: The Changing Role of Stakeholders in Higher Education
In: European Review, First View, pp. 1-12.

A tanulmány az érintett elmélet keretében – a hatalom, a legitimitás és a sürgősség dimenzióin keresztül – azt elemzi, miként formálják át a felsőoktatás működtetését a piaci verseny, a geopolitikai feszültségek és a társadalmi elvárások. A hagyományos szereplők mellett az olyan feltörekvő érintettek, mint a hallgatók, a pályakezdő kutatók, az akadémikus szakszervezetek és az EdTech (oktatási technológia) platformok növekvő befolyása újraszabja a döntéshozatali erőviszonyokat, közvetlenül befolyásolva az intézményi autonómiát és az oktatás szabadságát.

Hőtudatosság és környezeti nevelés: anyagi és gyakorlati kihívások

Hilary Whitehouse – Lorraine Joy Larri – Angela Patricia Colliver: Educating for Heat Literacy: A Material Challenge for Environmental Education

A fokozódó és elhúzódó hőhullámok miatt fel kell készülni arra, hogy a jelenség kritikus terhelésnek teszi ki a társadalmat. Az UNICEF globális ajánlásával összhangban elengedhetetlen a hőszegadaptációs oktatás szisztematikus integrálása a kisgyermekkortól a felsőoktatásig tartó keretrendszerbe. Jelen tanulmány ezen újszerű fogalom, mint „hőtudatosság” terminológiáját elemzi, valamint olyan megelőzési stratégiákat vizsgál, melyek hatékonyan csökkentik a szélsőséges hőmérsékleti anomáliák okozta egészségügyi és szociális veszélyeket.

A teljes napfogyatkozás mint természetes laboratórium: a légkör gyors átalakulásának vizsgálata

Foken, T. – Harrison, R. G.: The Natural Laboratory of the Solar Eclipse for Investigating Switching of Surface Layer Turbulent Fluxes. In: Boundary-Layer Meteorology, Vol. 192. (2026), Article 21.

A tanulmány a teljes napfogyatkozást különleges természetes kísérletként vizsgálja. A Hold árnyékának átvonulásakor a napsugárzás gyorsan és előre kiszámítható módon csökken, majd visszatér, így mérhetővé válik, hogyan reagál a földfelszín és az alsó légkör a hirtelen változásra. A szerzők áttekinthetik a hőmérséklet, a helyi szélviszonyok, a légköri stabilitás, valamint a hő- és vízgőzáramlások módosulását és ezek időbeli késését. A cikk gyakorlati ajánlásokat is megfogalmaz a jövőbeli napfogyatkozások megfigyeléséhez, hangsúlyozva a meteorológiai mérőállomásokban rejlő kutatási lehetőségeket.

